

השיחה השבועית

מפי הרב אפרים כחלון שליט"א

שמות





הרב אפרים כחלון שליט"א
RabbiEfraim@BeEzratHaShem.org

פְּרִשְׁת שְׁמוֹת שְׁלִיטַת הַגּוֹיִם עַל יִשְׂרָאֵל

הַשְׁפָּעָה מִהֵיְהוּדִים

בַּפְּרָשָׁה הַזֹּאת מֵתְחִיל סְפּוּר הַשְׁעָבוֹד. "וַיָּקָם מֶלֶךְ חָדָשׁ עַל מִצְרַיִם
אֲשֶׁר לֹא יָדַע אֶת יוֹסֵף" (שְׁמוֹת א, ח), כְּפִיּוֹת טוֹבָה שְׁכָזוּ! הָעַם
הַמִּצְרִי לֹא זֹכְרִים אֵיךְ שִׁיּוֹסֵף הִחְזִיק אֶת הַמַּמְלָכָה, וְהָצִיל
אוֹתָם (בְּרֵאשִׁית מ, ח, מֵא וְהִלָּא). וְכַעֲתָ, בְּהִנָּהֲגַת פְּרָעָה מִתְעַלְלִים
וּמְשַׁעֲבָדִים אֶת הַצֹּאֲצָאִים שֶׁל יוֹסֵף וְשָׂאֵר הַשְּׁבָטִים, בְּצוּרָה
אֲכִזְרִית וְנוֹרָאָה.

אִם נָשִׁים לֵב נִרְאָה, שֶׁהַמֶּדָּה הַזֹּאת שֶׁל כְּפִיּוֹת טוֹבָה שֶׁל פְּרָעָה,
לֹא הִתְחִילָה מִפְּרָעָה אֲלָא הִרְבָּה קִדְּם, וְנִסְבֵּיר:

רַבִּי יְהוּדָה הֶחֱסִיד כּוֹתֵב (סֵפֶר חֲסִידִים סִימָן רט), אִם תִּרְאֶה בֵּית
כְּנֻסֶת אוֹ בֵּית הַמִּקְדָּשׁ שֶׁנִּחְרְבוּ, יָדַע שִׁישְׂרָאֵל הָיוּ דָרִים בּוֹ דֶּרֶךְ
בְּזִיּוֹן אוֹ בְּקִלּוֹת רֹאשׁ. כִּי לֹא נִהְגּוּ נִכְרִים קִלּוֹת רֹאשׁ וּבְזִיּוֹן בְּבֵית
ה' עַד שֶׁנִּהְגּוּ בּוֹ יִשְׂרָאֵל, שֶׁנֶּאֱמַר "הַמְעַרְתָּ פְּרָצִים הַבֵּית הַזֶּה"
(יִרְמְיָה ז, יא), אַחֲרַי כֵּן: "וְאִרְוֶה כָּל עֲבָרֵי דֶרֶךְ" (תְּהִלִּים פ, יג).

הַזֶּהָר (פְּרִשְׁת תְּרוּמָה דף קלא ע"ב), כּוֹתֵב דְּבָרִים חֲמוּרִים עַל אָדָם
שֶׁמְדַבֵּר בְּבֵית הַכְּנֻסֶת, שֶׁהוּא כּוֹפֵר וְאֵין לוֹ חֵלֶק בְּאַלְקֵי יִשְׂרָאֵל
וּמִחֲלַל שֵׁם שָׁמַיִם. כְּשִׁיְהוּדֵי מַחֲלֵל בֵּית כְּנֻסֶת הוּא נוֹתֵן שְׁלִיטָה
לַגּוֹיִם.



שְׁלִיטַת הַגּוֹיִם עַל יִשְׂרָאֵל

שָׂרֵשׁ הָרַע בְּטוֹב

וּמַמְשִׁיךְ רַבִּי יְהוּדָה הַחֲסִיד (שם) וְאוֹמֵר: לְעוֹלָם לֹא יַעֲשׂוּ הָעַרְלִים רָעָה אֲלֵא אִם כֵּן יַעֲשׂוּ יִשְׂרָאֵל תַּחֲלָה רָעָה בִּינִיָּהֶם זֶה לָזֶה.

וְעַל דֶּרֶךְ זֶה אֶפְשָׁר לֹאמַר, שֶׁכֵּן הָעֲנָן בְּהִנָּהּ גוֹת הַמִּדּוֹת הָרָעוֹת שֶׁל הַגּוֹיִם, שֶׁאֶפְלוּ שְׁמִדוֹתֵיהֶם רָעוֹת הָרַבָּה יוֹתֵר מֵעַם יִשְׂרָאֵל, אֲבָל אִם עַם יִשְׂרָאֵל לֹא חוֹטְאִים בְּאוֹתָן הַמִּדּוֹת הָרָעוֹת, לֹא יִהְיֶה גַם לַגּוֹיִם אֶת אוֹתוֹ כַּח הָרַע, וְלֹא יוּכְלוּ לְהִזִּיק בּוֹ לְיִשְׂרָאֵל.

וְהַטַּעַם לָזֶה, שֶׁכָּל דָּבָר רָע צָרִיךְ לִינֹק מִדְּבָר טוֹב וְקִדּוּשׁ (אור החיים פֶּרֶשׁת חֻקַּת פֶּרֶק יט פֶּסוּק ב, וְעֵינַי בְּמֵאוֹר וּשְׁמֵשׁ פֶּרֶשׁת פֶּנַחֲס). יֵשׁ מִשְׁפָּט שֶׁאוֹמֵר: לְשֹׁקֵר אֵין רַגְלִים (עֵינַי זוֹהַר פֶּרֶשׁת מִשְׁפָּטִים דָּף קטז ע"א), הַשֹּׁקֵר לֹא מַחֲזִיק מֵעֵמֶד, 'שֹׁקֵר אֵל לֹא קָאִי' - הַשֹּׁקֵר אֵינוֹ עוֹמֵד, אֵין לוֹ רַגְלִים. וְגַם הַגִּמְרָא (שֶׁבַת דָּף קד ע"א) מְבַאֶרֶת, שֶׁאוֹתִיּוֹת אֶמֶת הֵן רַחְבּוֹת - א' מ' ת' יֵשׁ לָהֶן בְּסִיס, אֲבָל אוֹתִיּוֹת ש' ק' ר' עוֹמְדוֹת רַק עַל רַגְלֵי אַחַת. וְלָכֵן תָּמִיד כַּח הָרַע חַיֵּב לִהְיוֹת מְעֻרָּב בְּטוֹב, וְאִם לֹא תִהְיֶה לְאוֹתוֹ הַכַּח יִנִּיקָה מִמָּקוֹר הַטוֹב - עַם יִשְׂרָאֵל, לֹא יוּכְלוּ לְהַשְׁתַּמֵּשׁ בּוֹ נִגְדָנוּ, וְיִלָּךְ וְיִתְבַּטֵּל מִהָעוֹלָם.



לָמָּה נוֹסְעִים בְּשִׁבְת בְּרֵמַת גֵּן?

מַעֲיֵן זֶה מְסַפֵּר עַל הָרַב שֶׁן וַצ"ל, שֶׁהָלַךְ וְטִיֵּל עִם אֶחָד מִתַּלְמִידָיו בְּשִׁבְת, וְהִגִּיעוּ לְגִבּוֹל בְּנֵי בָרֵק רֵמַת גֵּן. שָׂאֵל הָרַב שֶׁן אֶת תַּלְמִידוֹ: "לָמָּה בִּכְבִּישֵׁי בְנֵי בָרֵק לֹא נוֹסְעִים בְּשִׁבְת, וּבִכְבִּישֵׁי רֵמַת גֵּן נוֹסְעִים בְּשִׁבְת? הַתַּלְמִיד אָמַר לוֹ: "כִּי הֵם חֲרָדִים וְהֵם חֲלוּנִים!". אָמַר לוֹ הָרַב שֶׁן: "זֹאת לֹא הַסְּבָה, הַסְּבָה הָאֱמִתִּית הִיא שֶׁקִּדְשַׁת הַשִּׁבְת שְׁלָנוּ מְצָלִיחָה לְהַשְׁפִּיעַ רַק עַד לְכָאן, וְאִם אֲנִיחֵנוּ יוֹתֵר נִתְחַזֵּק וְנִקְדָּשׁ אֶת הַשִּׁבְת זֶה יִשְׁפִּיעַ גַּם עַל תּוֹשְׁבֵי רֵמַת גֵּן שֶׁלֹּא יִסְעוּ בְּשִׁבְת" (ואדְעָה עֲדוּתִיךְ עֲמוּד רִלז).

פְּרִשְׁת שְׁמוֹת

נִמְצָא שְׁכֶשֶׁאֲדָם מִתֵּקֵן אֲצִלוֹ, אֲצֵל הַמְשַׁפָּחָה, הַקְהֵלָה, הוּא מְשַׁנָּה וּמְשַׁפֵּיעַ עַל כָּלֵל הָעָם. וְלִפְעָמִים מַעֲשִׂיו גַּם יְכוּלִים לָבֹא וּלְשַׁנּוֹת אֶת כָּל מִפְּת הַהִסְטוֹרִיָּה, עַל יְדֵי זֶה שֶׁהָאָדָם מְשַׁפֵּיעַ עַל אֲחֵרִים.



הַשְׁפָּעָה עַל בְּהֵמוֹת

רְאִינוּ דִּגְמָא הַפּוֹכָה לָזֶה בְּדוֹר הַמְּבוּל, מֶה קָרָה שָׁם? "וַתִּשְׁחַת הָאָרֶץ" (בראשית ו, יא), כָּל הַזּוֹעוֹת שֶׁעָשׂוּ הַשְׁפִּיעוּ עַל כָּלֵל הַבְּרִיאָה, וּכְמֵאִמֶּר הַכָּתוּב "וַיִּרְא אֱלֹקִים אֶת הָאָרֶץ וְהִנֵּה נִשְׁחָתָה, כִּי הִשְׁחִית כָּל בָּשָׂר אֶת דְּרָכֹו עַל הָאָרֶץ" (שם פסוק יב), אוֹמֵר הַמְּדַרְשׁ (פסיקתא זוֹטְרֵתא פֶּרֶשׁת נח פֶּרֶק ו סִימֵן יב, וּסְנֵהֲדִרִין דָּף קח ע"א), מֶה זֶה "כָּל בָּשָׂר"? שֶׁאֲפֵלוּ הַחַיּוֹת הַתַּחִּילוּ לַעֲשׂוֹת מַעֲשֵׂה תוֹעֵבָה. לָמָּה? הַמִּין הָאֲנוּשִׁי הוֹרִיד טְמֵאָה כָּל כֶּךָ גְּדוּלָּה בְּעוֹלָם, וְאוֹתָהּ הַטְּמֵאָה הַשְׁפִּיעָה אֲפֵלוּ עַל הַחַיּוֹת וְהַבְּהֵמוֹת (תולדות יצחק קארו פֶּרֶשׁת נח פֶּרֶק ו פסוק יב).

מִנֶּגֶד, כְּשֶׁהָאָדָם עוֹלָה וּמִתְעַלָּה, הוּא מְשַׁפֵּיעַ עַל כָּלֵל הַבְּרִיאָה וְגַם עַל אֲמוֹת הָעוֹלָם, וְאֲפֵלוּ עַל הַבְּהֵמוֹת.

מֵאִיפֹה יוֹדְעִים אֶת זֶה? הַגְּמָרָא אוֹמְרָת (שבת דף קיב ע"ב), אִם רִאשׁוֹנִים כְּמִלֵּאכִים אָנוּ כְּבָנֵי אָדָם, אִם רִאשׁוֹנִים כְּבָנֵי אָדָם אָנוּ כְּחִמּוּרִים, וְלֹא כְּחִמּוּרֵי שֶׁל רַבִּי חֲנִינָא בֶּן דּוּסָא וְשֶׁל רַבִּי פְּנִיחָס בֶּן יֶאֱרִי. אוֹתָם תַּנְאִים קְדוּשִׁים אֲפֵלוּ הַחִמּוּרִים שֶׁלָּהֶם הָיוּ מִיְּחָדִים, לָמָּה? אוֹתָם הַצְּדִיקִים הַשְׁפִּיעוּ בְּרָמָה כָּל כֶּךָ גְּבוּהָה בְּמַעֲשֵׂיהֶם הַטּוֹבִים, עַד כֵּדִי כֶּךָ שֶׁזֶה הַשְׁפִּיעַ גַּם עַל הַחִמּוּרִים שֶׁלָּהֶם וְהַחִמּוּרִים נִהְיוּ מִיְּחָדִים. חֲמוּ"ר רִאשִׁי תְּבוּת חִיכָם מְפִלֵּא וְרַב ר'בֶּנֶן (זוהר ברעיא מהימנא פֶּרֶשׁת כִּי תֵצֵא דָף רעה ע"ב), הַחִמּוּר נִהְיָה כְּכֹר רַב, וְהַכֹּל מֵרַב קִדְּשָׁתוֹ שֶׁל הַצְּדִיק וְהַתְּעֻלוֹתוֹ.



שְׁלִיטַת הַגּוֹיִם עַל יִשְׂרָאֵל

שְׁלוּמִית בַּת דְּבָרִי

בְּתַחֲלֵת הַפָּרָשָׁה אָנוּ רוֹאִים אֶת כְּפִיּוֹת הַטּוֹבָה שֶׁל פְּרָעָה, וְאִם כֵּן חִיָּבִים לְמַצֵּא מָה הַמִּקּוֹר שֶׁל מַדָּה רָעָה זוֹ אֲצֵל עַם יִשְׂרָאֵל, כִּיּוֹן שָׂאֵם יִשְׂרָאֵל הָיוּ שְׁלָמִים בְּטוֹבָה, לֹא הָיְתָה שְׁלִיטָה לָרָע.

אָבִי מוֹרֵי הָרַב חַיִּים כַּחֲלוֹן שְׁלִיט"א הָאִיר עֵינַי בְּדִבְרֵי הַמְדָּרֵשׁ (רבה פרשת שמות פרשה א אות כח, ומדרש תנחומא פרשת שמות סימן ט, ועיין באריכות הדברים בספר תורת חסד לרה"ג רבי אילן חנן חלק א פרשת שמות עמוד שסב), "וַיְהִי בַּיָּמִים הָהֵם וַיַּגְדֵּל מֹשֶׁה וַיֵּצֵא אֶל אָחִיו וַיֵּרָא בְּסִבְלָתָם וַיֵּרָא אִישׁ מִצְרִי מִכָּה אִישׁ עִבְרִי מֵאֲחִיו" (שמות ב, יא), מָה קָרָה שָׂם? מֹשֶׁה רִבְּנוֹ שֶׁגָּדַל אֲצֵל הַמַּלְכוּת בְּבֵית פְּרָעָה (שם פסוק י), יָכוֹל לָצֵאת לְטִיֵּל, אָף אֶחָד לֹא אוֹסֵר עָלָיו. וְהוּא רוֹאֶה אִישׁ מִצְרִי מִכָּה אִישׁ עִבְרִי, אוֹתוֹ אָדָם שֶׁהִכּוּהוּ הָיָה בַּעֲלָה שֶׁל שְׁלוּמִית בַּת דְּבָרִי.

מִי הָיְתָה שְׁלוּמִית בַּת דְּבָרִי? הַמְדָּרֵשׁ (עיין מדרש רבה פרשת אמור פרשה לב אות ה) מְרַמֵּז בְּשֵׁמָהּ, שֶׁלְכָךְ נִקְרָאָה שְׁלוּמִית בַּת דְּבָרִי, לְפִי שֶׁהָיְתָה אוֹמֶרֶת שְׁלוֹם שְׁלוֹם לְכֻלָּם, לַגִּבְרִים, לַמִּצְרִיִּים, וּמִרְבָּה דְּבוּר אֲתָם. הִיא הָיְתָה פָּחוֹת צְנוּעָה מִשָּׂאֵר בָּנוֹת יִשְׂרָאֵל שֶׁבָּאוּתוֹ הַדּוֹר. וְאוֹתוֹ מִצְרִי מִכָּה, נָתַן בָּהּ עֵינָיו. וּבִלְיָלָה הֶעֱמִיד אֶת בַּעֲלָה לַעֲבוּדָה, וְהוֹצִיאוֹ מִבֵּיתוֹ. וְנִכְנָס בְּמִקּוֹמוֹ אֶל הַבֵּית, וְהָיָה עִם אִשְׁתּוֹ, שֶׁסִּבְרָה שֶׁזֶּה בַּעֲלָה. וּכְשֶׁחָזַר הָאִישׁ לְבֵיתוֹ הִרְגִּישׁ בְּדָבָר. וְלָכֵן אוֹתוֹ מִצְרִי הָיָה מִכָּה וְרוֹדֶהוּ כָּל הַיּוֹם.

מִי הָיָה בַּעֲלָה שֶׁל שְׁלוּמִית בַּת דְּבָרִי? כָּאֵן לֹא מְזָכֵר שְׁמוֹ.

נִמְשִׁיךְ הַלָּאָה, מֹשֶׁה רִבְּנוֹ רוֹאֶה כְּזֹאת עוֹלָה וְהוּא לֹא מוֹכֵן לְשֵׁתֵק לָרָע, מִיֵּד "וַיִּפֶּן כָּה וְכָה וַיֵּרָא כִּי אֵין אִישׁ וַיֵּךְ אֶת הַמִּצְרִי וַיִּטְמְנֶהוּ בַּחֹל" (שמות ב, יב) הוּא אָמַר שֶׁם קְדוּשׁ וְהִרְגֵּה אֶת הַמִּצְרִי הָרָשָׁע (מדרש רבה פרשת שמות פרשה א אות כט).

פְּרִשֶׁת שְׁמוֹת

זֶה הָיָה בַּיּוֹם הָרִאשׁוֹן שֶׁיֵּצֵא מֹשֶׁה לְרֹאוֹת אֶת עַם יִשְׂרָאֵל. הַטְּרַאוּמָה הָרִאשׁוֹנָה שֶׁהָיְתָה לְמֹשֶׁה רַבְּנוֹ, מִצְרֵי מַכָּה יְהוּדִי.



כַּפִּיּוֹת הַטּוֹבָה אֵצֶל עַם יִשְׂרָאֵל

הַטְּרַאוּמָה הַשְּׁנִיָּה "וַיֵּצֵא בַּיּוֹם הַשְּׁנִי, וַהֲנֵה שְׁנֵי אַנְשִׁים עֲבָרִים נָצִים וַיֹּאמֶר לָרָשָׁע לָמָּה תִּכָּה רַעְדָּךְ" (שמות ב, יג). אָנוּ רוֹאִים שׁוֹב אֶת אוֹתוֹ הַיִּסּוּד שְׁאֻמְרָנוּ, לָמָּה יֵשׁ רִשׁוּת לְמִצְרֵי לְהַכּוֹת יְהוּדִי? כִּי גַם הַיְּהוּדִי מַכָּה יְהוּדִי. "וַיֹּאמֶר לָרָשָׁע לָמָּה תִּכָּה רַעְדָּךְ" - מָה זֶה לָמָּה? חֲסִירוֹת סְבוּת? הוּא עֲצָבֵן אוֹתִי, תִּפְסֵ לִי אֶת הַחֲנִיָּה, הוּא הִתְחִיל אֵתִי! אוֹמֵר מֹשֶׁה רַבְּנוֹ: עֲכָשׁוּ אֲנִי מִבֵּין אֶת הַשְּׂאֵלָה הַגְּדוֹלָה לָמָּה מַכִּים הַמִּצְרִיִּים אֶת הַיְּהוּדִים? בְּגִלְלֵ שְׁגָם בֵּין הַיְּהוּדִים יֵשׁ מִצִּיאוֹת שֶׁל "תִּכָּה רַעְדָּךְ" - מַכִּים אֶחָד אֶת הַשְּׁנִי, וְהֵם רָשָׁעִים (עֵינֵי מִדְרַשׁ רַבָּה פֶּרֶשֶׁת שְׁמוֹת פֶּרֶשָׁה א אוֹת ל, וּבִרְשִׁי שֵׁם). וּמֹשֶׁה רַבְּנוֹ מְמַשֵּׁךְ וּמוֹכִיחַ אוֹתָם, וְהַמַּכָּה הַיְּהוּדִי עוֹנָה לוֹ: "מִי שֶׁמָּדָה לְאִישׁ שׁוֹר וְשִׁפְטָ עֲלֵינוּ, הִלְהַרְגֵנִי אִתָּה אֲמַר כְּאֲשֶׁר הִרְגֵּת אֶת הַמִּצְרִי" (שֵׁם פֶּסוּק יד).

סוֹף הַסִּפּוּר "וַיִּשְׁמַע פְּרָעָה אֶת הַדְּבָר" (שמות ב, טו), פְּרָעָה שֶׁמַּע שְׁמֵהּ הִרְגָה אֶת הַמִּצְרִי. וַאֲמַר רַשִׁ"י (שֵׁם), הֵם הִלְשִׁינוּ עָלָיו, הֵם הִלְכוּ לְמַפְקְדָה הַמִּצְרִית וַאֲמָרוּ לָהֶם: "אַתֶּם יוֹדְעִים שֶׁהַיְּהוּדִי הַזֶּה, מֹשֶׁה, הִרְגָה אֶת הַקָּצִין הַמִּצְרִי שֶׁלָּכֶם?"

מִי הָיוּ אוֹתָם הָאֲנָשִׁים? אוֹמֵר רַשִׁ"י: הָיוּ אֵלּוּ דָתָן וָאֶבְיָרָם.

וּמֵאִיפָּה הֵם יָדְעוּ שֶׁמֹּשֶׁה רַבְּנוֹ הִרְגָה אֶת הַמִּצְרִי? אוֹמֵר הַמְּדַרְשׁ (שֵׁם רַבָּה פֶּרֶשֶׁת שְׁמוֹת פֶּרֶשָׁה א אוֹת כח), שֶׁהַבַּעַל שֶׁל שְׁלוֹמִית בֵּת דִּבְרֵי הָיָה דָתָן, וּכְשִׁיּוֹם לִפְנֵי כֵן מֹשֶׁה רַבְּנוֹ רָאָה אֶת הַמִּצְרִי נוֹתֵן לוֹ מִכּוֹת רֶצַח בְּגִלְלֵ שֶׁהוּא גֵלָה שֶׁהוּא חָטָא עִם אִשְׁתּוֹ, הוּא מִצִּיל

שְׁלִיטַת הַגּוֹיִם עַל יִשְׂרָאֵל

אותו מִיַּד הַמִּצְרִי וְהוֹרֵג אוֹתוֹ. וַיּוֹם אַחֵר כֶּךָ, כְּשֶׁרוּאָה אוֹתוֹ רַב עַם אֲבִירִם וּמוֹכִיחַ אוֹתָם, הֵם כּוֹעֲסִים: "מָה אַתָּה מַתְעַרֵּב לָנוּ בַחַיִּים, אַתָּה רוֹצֵה לַהֲרֹג אוֹתָנוּ כְּמוֹ שֶׁהֲרַגְתָּ אֶת־מִלּוֹךְ אֶת הַמִּצְרִי?", וְהֵם הוֹלְכִים וּמַלְשִׁינִים עָלָיו לַפְּרָעָה.



הַלְשָׁנָה לְנֹאצִים

כְּדִי לְהַמְחִישׁ אֶת הַדְּבָרִים, בֹּא נִדְמִין לְעֶצְמָנוּ, יְהוּדִי בְּשׂוֹאָה שְׂבָא גֶרְמָנִי וְנוֹתֵן לוֹ מְכוֹת רֶצַח, פְּתָאוֹם מִיִּשְׁהוּ מְגִיעַ מֵהֶצֶד, הוֹרֵג אֶת הַגֶּרְמָנִי וּמִצִּיל אוֹתוֹ. לְמַחֲרַת הוּא מַעִיר לוֹ אִיזוֹ הָעֶרְהָ קִטְנָה: "תִּשְׁמַע, לֹא יָפָה אֵיךְ שְׂאֵתָה מִתְנַהֵג, וְהוּא מִתְחִיל לְהִשְׁתּוֹלֵל, מִי אַתָּה מָה אַתָּה?", וְזֶה לֹא מְסִתִּים כָּאֵן, הוּא הוֹלֵךְ וּמַלְשִׁין לְמַפְקָדָה הַנֹּאצִית שֶׁהוּא הֹרֵג אֶת אוֹתוֹ גֶּרְמָנִי שֶׁהִכָּה אוֹתוֹ.

יֵשׁ הַגִּיוֹן בְּמַעֲשֵׂה נוֹרָא שְׂכֻזָּה? הַמִּצְרִי הַזֶּה הִכָּה אוֹתָךְ מְכוֹת נְמָרְצוֹת וּמִשָּׁה הִצִּיל אוֹתָךְ, בְּרִגְעַ אֶחָד אַתָּה מִתְהַפֵּךְ וּמִשִּׁיב לוֹ רָעָה תַּחַת טוֹבָה? - זֶה מִדָּה נוֹרָאָה שֶׁל כְּפִיּוֹת טוֹבָה נוֹרָאָה.

לְעֶצְרָנוּ יֵשׁ אֲנָשִׁים שְׂאֵתָה יָכוֹל לַעֲשׂוֹת לָהֶם טוֹבָה, בְּרָכָה, לְהַשְׁפִּיעַ עֲלֵיהֶם שְׂפָעַ, וּבְרִגְעַ שְׂפָעַם אַחַת אֲמַרְתָּ לָהֶם - לְדַעְתָּם - מֶלֶךְ לֹא בְּמָקוֹם, נִגְמַר הַסְּפּוֹר, הֵם שׁוֹכְחִים אֶת כָּל הַטוֹבָה, וְנִהְפָּכִים לְשׁוֹנָאִים גְּדוֹלִים שְׂלֵף.

וְהַתּוֹרָה מְסַפֶּרֶת "וַיִּשְׁמַע פֶּרַעַה אֶת הַדְּבָר הַזֶּה וַיִּבְקֹשׁ לַהֲרֹג אֶת מֹשֶׁה" (שְׁמוֹת ב', טו'), מָה בְּעֵצָם יוֹצֵא? מֹשֶׁה רִבְּנוּ בָּא וְעוֹשֶׂה טוֹבָה לְרִשְׁעִים, וּמָה יֹצֵא לוֹ מִזֶּה? "וַיִּבְרַח מֹשֶׁה מִפְּנֵי פֶרַעַה" (שֵׁם). לָכֵן חָזַ"ל לְמַדּוּ אוֹתָנוּ שְׂאֵסוֹר לְרַחֵם עַל הָרִשְׁעִים (עֵינִן מֵהַרְשָׁ"א בִּיּוֹמָא דָּף כ"ב ע"ד אל תהי, וּבִרְבֵּנוּ יוֹנָה אֲבוֹת פֶּרֶק ד' מִשְׁנָה ד'). אֲדָם שְׂמַרְחָם עַל אֲכֻזָּרִים סוּפּוֹ שְׂיִתְאֲכֻזָּר עַל רַחֲמָנִים (יִלְקוּט שְׁמַעוֹנִי שְׁמוּאֵל א רמז

פְּרִשְׁת שְׁמוֹת

קכא). אָדָם שְׁמֵרְחָם עַל הָרָשָׁעִים, הַדָּבָר הָרָאוּשׁוֹן שֶׁהֵם עוֹשִׂים זֶה יִהְיֶה מַשָּׁהוּ נִגְדּוּ.

בְּאַחַת הַמַּלְחָמוֹת הִגִּיעוּ חִילֵי צֹה"ל לְאִיזָה מְקוֹם, וְרָאוּ שֶׁם רוֹעָה עֲרָבֵי זִקְנָן, אָמְרוּ לוֹ שְׂיִלָּהּ, לֹא רָצוּ לַהֲרֹג אוֹתוֹ, סָתֵם זִקְנָן. הֵלֶךְ הַמְּנֹגֵל הַזֶּה בְּלִילָה וְהַעִיר אֶת כָּל הַכֶּפֶר, וְהֵם קָמוּ וְהִרְגוּ אֶת הַחִילִים כְּשִׁישְׁנוּ. אָסוּר לַעֲשׂוֹת טוֹבוֹת עִם הָרָשָׁעִים!



הָאָדָם עוֹלָם קָטָן

בְּתוֹךְ כָּל הָרֶעַ הַזֶּה אָנוּ רוֹאִים דָּבָר נִפְלָא, מִהִי הַנִּהְגָּת מִשָּׁה רַבְּנוּ בְּיַחְסוֹ לְכָל אֶחָד וְאֶחָד מִיִּשְׂרָאֵל, לְכָל יְהוּדֵי שְׁבַצְעֵר. כָּל יְהוּדֵי הוּא עוֹלָם נִפְלָא, כָּל יְהוּדֵי אוֹצֵר יָקָר. אִם הַקְדוּשׁ בְּרוּךְ הוּא הֵבִיא אֶת הָאָדָם הַזֶּה לְעוֹלָם, כִּנְרָאָה לְפִי הַהֲבֵנָה הָאֱלֹקִית הָעוֹלָם צָרִיךְ אוֹתוֹ, הַקְדוּשׁ בְּרוּךְ הוּא לֹא עוֹשֶׂה דְּבָרִים מִיִּתְרִים. אוֹמְרִים בְּשֵׁם בְּעָלֵי הַחֲסִידוֹת (עֵיין בַּקּוֹנְטֵרַס שְׁנוֹת חַיִּים עֲנִינֵי יוֹם הוֹלָדֶת שֶׁכָּתַב בֹּאֲרִיכוֹת בּוּזָה), לָמָּה יוֹם הַהֲלָדָת הוּא יוֹם גָּדוֹל? מִכֵּיּוֹן שְׁיוֹם הַלָּדָת זֶה הַיּוֹם שָׁבוּ בּוֹרָא הָעוֹלָם הַחֲלִיט שֶׁהָעוֹלָם לֹא יִכּוֹל לְהִסְתַּדֵּר בְּלִעְדֶּיהָ. הֲרִי אִם הָעוֹלָם יִכּוֹל לְהִסְתַּדֵּר בְּלִעְדֶּיהָ הַקְדוּשׁ בְּרוּךְ הוּא לֹא הָיָה מוֹרִיד אוֹתָהּ לְעוֹלָם, הוּא לֹא עוֹשֶׂה דְּבָרִים סָתֵם. לָמָּה דּוֹקָא הַחֲלִיט הַקְדוּשׁ בְּרוּךְ הוּא לְהוֹרִיד אֶת הַנִּשְׁמָה שְׁלָהּ בְּתַאֲרִיךְ הַזֶּה, בְּאִפֶּן הַזֶּה, וּבְמִשְׁפָּחָה הַזֹּאת, עִם הַהוֹרִים הָאֵלֶּה, עִם הַנִּסְיוֹנוֹת הָאֵלֶּיךָ? כֵּיּוֹן שֶׁהַקְדוּשׁ בְּרוּךְ הוּא יוֹדֵעַ שֶׁזֶה מֵה שֶׁעֲכָשׁוּ הָעוֹלָם צָרִיךְ וְזָקִיק, זֶה מֵה שֶׁהָעוֹלָם חָסֵר עֲכָשׁוּ.

וּכְבָּר אָמְרוּ רַבּוֹתֵינוּ: הָאָדָם הוּא עוֹלָם קָטָן (עֵיין בּוּזָהר פֶּרֶשֶׁת לֶךְ לָךְ דָּף צ ע"ב, וּפֶרֶשֶׁת תּוֹלָדוֹת דָּף קלד ע"ב), שְׁכֵן כָּל אָדָם הוּא חֵלֶק מִהַתְקוֹן הַכִּלְלִי הָעוֹלָמִי.



שְׁלִיטַת הַגּוֹיִם עַל יִשְׂרָאֵל

חֲשִׁיבוֹת הַבְּרִיאוֹת בַּבְּרִיאָה

וְלֹא רַק הָאָדָם חָשׁוּב לַבְּרִיאָה, אֲלָא כָּל פֶּרֶט וּפְרָט בַּבְּרִיאָה חָשׁוּב לְכָל הַבְּרִיאָה. וְלָכֵן רַבְּנֵי הָאֱרָ"י וְ"ל לֹא הָיָה הוֹרֵג אֶפְלוּ יִתּוֹשׁ קָטָן (שַׁעַר הַגְּלוּלִים שַׁעַר הַשְּׁמִינִי הַקְּדָמָה ל"ח). כִּיִּן שֶׁהִיתּוֹשׁ הַזֶּה הוּא נִצְרָךְ לַבְּרִיאָה, אִי אֶפְשָׁר לְדַעַת לָמָּה, אֲבָל אִם הַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא שֵׁם אוֹתוֹ אִזּוּ הוּא נִצְרָךְ לַבְּרִיאָה, וְאֵל תִּזְיֵק לוֹ.

פַּעַם הַסָּבָא מְסַלְבֻדְקָה הִגְאֹן רַבִּי נִתָּן צָבִי פִּינְקֵל וְצ"ל הֵלֶךְ עִם אֶחָד מִתַּלְמִידָיו בְּרָחוּב. תוֹךְ כְּדֵי הִלִּיכָה תִּלְשׁ הַתַּלְמִיד אֵיזָה עֶשֶׂב וְהִמְשִׁיךְ לָלֶכֶת. הַסָּבָא כִּידוּעַ, הָיָה מְקַפִּיד מְאֹד בְּהִנְהָגַת הָאָדָם. הוּא הֵעִיר לַתַּלְמִיד שָׁלוֹ: "מָה עָשִׂיתָ?", אָמַר לוֹ הַתַּלְמִיד: תִּלְשָׁתִּי חֲתִיכַת עֶשֶׂב בְּסֹף הַכֹּל". אָמַר לוֹ הַסָּבָא, חֲזוּ"ל אוֹמְרִים (מִדְרַשׁ רַבָּה פֶּרֶשֶׁת בְּרֵאשִׁית פֶּרֶשֶׁה י אוֹת ו) שֶׁאֵין לָךְ כָּל עֶשֶׂב וְעֶשֶׂב שֶׁאֵין לוֹ מִלֶּאֱךָ וְשֶׁר שֶׁמֶכָּה בּוֹ וְאוֹמֵר לוֹ 'גִּדְל' - וְאַתָּה אוֹמֵר לוֹ 'חֲדַל'?! וְאִם הַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא מְמַנֶּה מִלֶּאֱךָ לְעֶשֶׂב, וְדַאי שֶׁהוּא מְשַׁגֵּחַ וְשׁוֹמֵר עַל כָּל יְהוּדִי, שָׁכֵן כָּל יְהוּדִי הוּא עוֹלָם מִלֵּא (עֵיין סִנְהֶדְרִין דָּף לז ע"א).



כַּח מַעֲשֵׂה הַיַּחֲדִיד

וּמוֹבָא בְּגִמְרָא (קִידוּשֵׁין דָּף מ ע"ב), לְעוֹלָם יִרְאֶה אָדָם אֶת עֲצָמוֹ כְּאִלוֹ חֲצִיו זָכָאִי וְחֲצִיו חַיִּב, עֲשֵׂה מִצְוָה אַחַת - אֲשַׁרְיוֹ שֶׁהִכְרִיעַ אוֹתוֹ וְאֶת כָּל הָעוֹלָם לְכַף זְכוּת. עֲשֵׂה עֲבָרָה אַחַת - אוֹי לוֹ שֶׁהִכְרִיעַ אוֹתוֹ וְאֶת כָּל הָעוֹלָם לְכַף חוֹבָה. בְּכָל מַעֲשֵׂה וּמַעֲשֵׂה אֶתָּה יָכוֹל לְשַׁנוֹת אֶת הָעוֹלָם. 'אֲנִי וְאַתָּה נִשְׁנָה אֶת הָעוֹלָם' - זֶה לֹא סֵתָם מִשְׁפָּט, זֶה אֱמֶת.

זֶהוּ הָעֶרֶךְ שֶׁנִּמְצָא בְּכָל יְהוּדִי וְיְהוּדִי.

פְּרִשֶׁת שְׁמוֹת

ותקון העולם הוא התכלית העליונה ביותר, וכמו שאומרים ב'עלינו לשבח': 'לתקן עולם במלכות שדי'. תקון העולם במלכות השם. ובכל יהודי ויהודי טמונים אלו הכחות לשנות את העולם.



קדשת הממון

והצדיקים הולכים בדרך נוספת, הם מקדשים ומשפיעים על כל דבר ודבר ושש"ך להם, ולכן חז"ל אומרים (חולין דף צא ע"א), שצדיקים חביב עליהם ממונם יותר מגופם, וכל כך למה? לפי שאין פושטים ידיהם בגזל. והבאור בזה, שממון שאפה נזהר בו לא לגזל, ולא לעבר על שום עברה בהשגתו, הוא נהיה ממון קדוש (עיי' בליקוטי מהר"ן תורה כג ד"ה זאת התורה ובתורה לו, ובדברי יואל מסאטמר פרשת וישב עמוד רעא), ואם כן זה חפץ של מצוה, וחפץ של מצוה הוא חביב ויקר לו עד מאד.



מחלת הקמצנות

בהקשר הזה של היחס לממון, מובא בגמרא (ברכות דף סא ע"ב), רבי אליעזר אומר, למה כתוב "ואהבת את ה' אלקיך בכל לבבך ובכל נפשך ובכל מאדך" (דברים ו, ה), אם כתוב בכל נפשך למה נאמר בכל מאדך? לומר לה שאם יש לה אדם שממונו חביב עליו מגופו, שימסר את ממונו.

יש אנשים שממונם חביב עליהם יותר מגופם, ובפשטות אנחנו מבינים שזאת לא מחמאה גדולה. אתה שומע על אדם קמצן, שלא מוציא פרוטה מהכיס, אתה מרחם עליו.

הכן איש חי מספר שפבגדד היה עשיר קמצן גדול, ומרב קמצנותו לא היה קונה כמעט כלום לעצמו. יום אחד עבר בשוק והציע לו

שְׁלִיטַת הַגּוֹיִם עַל יִשְׂרָאֵל

אֶחָד הַמוֹכְרִים עוֹגֶיָה חֲמָה וְרִיחָנִית. הוּא הִתְפַּתָּה מֵהָרִיחַ, וְקָנָה בְּמִטְבֵּעַ אֶחָד עוֹגֶיָה אַחַת. כְּשֶׁאָכַל אֶת הָעוֹגֶיָה, הָעוֹגֶיָה נִתְקַעָה לוֹ בַּגָּרוֹן, לֹא יוֹרְדָת. כִּמָּה שֶׁדָּפְקוּ לוֹ עַל הַגֵּב וְנָסוּ לְהוֹצִיא לוֹ לֹא הִצְלִיחוּ, הוּא כִּמְעֵט מֵת. עַד שֶׁהִגִּיעַ חֵבֶר שָׁלוּ שֶׁהִכִּיר אוֹתוֹ, וְשָׁם לוֹ מִטְבֵּעַ אֶחָד בִּידוֹ, וּמִיד יֵרְדָה הָעוֹגֶיָה לְבֶטֶן, הַכֹּל הִשְׁתַּחֲרָר. מֶה קָרָה? הַקִּמְצָנוֹת חֲסָמָה לוֹ אֶת הַגָּרוֹן, הוּא לֹא הָיָה יָכוֹל לְבַלֵּעַ אֶת הָעוֹגֶיָה, וְהוּא גַם לֹא רָצָה לְהוֹצִיא אוֹתָהּ כִּי הוּא שָׁלֵם עָלֶיהָ. עַד כִּדִּי כֵּךְ הַקִּמְצָנוֹת הוֹרֶסֶת אֶת הַחַיִּים. זֶה אָדָם שֶׁמְמוֹנוֹ חָבִיב עָלָיו יוֹתֵר מְגוּפּוֹ.

אָדָם כָּזֶה הוּא לֹא צָדִיק...

וְאִם כֵּן הִשְׁאֵלָה הַנִּשְׁאֵלָת, הֲלֹא גַם הַצָּדִיקִים מְמוֹנִם חָבִיב עָלֵיהֶם יוֹתֵר מְגוּפָם, וְאִיךָ נִבְדִּיל בֵּין הַנִּהְגָּת הַצָּדִיק לְרָשָׁע? הֲרִי גַם הָרָשָׁע אֶתָּה רוֹאֶה אִיךָ שֶׁהוּא שׁוֹמֵר עַל הָרֶכֶב שָׁלוֹ הַרְבֵּה יוֹתֵר מִשֶּׁהוּא שׁוֹמֵר עַל סֵפֶר תּוֹרָה, וְעַל אֲשֶׁתוֹ וְהַיְלָדִים שָׁלוֹ. כָּל יוֹם הוּא רוֹחֵץ וּמִנְקָה אוֹתוֹ, עוֹד רֹגֵעַ גַּם יִשְׁתַּחֲוֶה אֵלָיו, יֵשׁ סֶפֶק שֶׁהוּא לֹא צָדִיק? כָּל הַיּוֹם רֹאשׁוֹ בְּמְמוֹנוֹ, וְאִם כֵּן בִּמָּה הוּא שׁוֹנֶה מִהַצָּדִיק שֶׁמְמוֹנוֹ חָבִיב עָלָיו יוֹתֵר מְגוּפּוֹ? (עֵיין בְּפָרִי צָדִיק פֶּרֶשֶׁת וַיִּשְׁלַח אוֹת י, וּבִשׁוֹ״ת מִשְׁנֵה הַלְכוֹת חֶלֶק יב סִימָן קנָה).



זְמַן שׁוֹהַ תּוֹרָה

לְחַפֵּץ חַיִּים רַבִּי יִשְׂרָאֵל מֵאִיר הִכְהֵן מֵרֹאדִין וַצ״ל, הָיָה בֵּית שְׁבַמְשָׁגִים שֶׁל הַיּוֹם הָיָה נִקְרָא מִמֶּשׁ מְזוּנָה. עַד לְפָנַי כִּמָּה שָׁנִים הָיְתָה לָנוּ דְגֻמָּא חִיָּה בְּרָחוּב חֲזוֹן אִי״ש 5, בְּבֵיתוֹ שֶׁל מֶרֶן הָרֶב שְׁטִינְמָן וַצ״ל. וְשָׁאֲלוּ אֶת הַחֶפֶץ חַיִּים לָמָּה הוּא גָר בְּבֵית כָּזֶה? וְהוּא אָמַר: ״כְּשֶׁאֶתָּה קוֹנֶה מִשְׁהוֹ אֶתָּה מְשַׁלֵּם עָלָיו כֶּסֶף, וְכֶסֶף מַגִּיעַ בְּדֶרֶךְ כָּלֵל מִמִּשְׁהוֹ שֶׁעָשִׂיתָ כִּדִּי לְהַשִּׁיג אוֹתוֹ, עֲבַדְתָּ בְּשִׁבְלֹו,

פְּרִשְׁת שְׁמוֹת

טַרְחַת בְּשָׁבִילוֹ, הַשְׁקָעַת זְמַן. בְּאוֹתוֹ הַזְמַן הָרִי הָיִיתָ יָכוֹל לִלְמַד תּוֹרָה, נִמְצָא שֶׁכָּכָל שָׁקֵל יֵשׁ כִּמָּה רִגְעִים שֶׁל תּוֹרַת חַיִּים.

זֹאת הַסִּבָּה שֶׁהַחֲפֶץ חַיִּים לֹא רָצָה שׁוּם מוֹתָרוֹת בְּבֵיתוֹ, וּכְשֶׁהָיָה רוֹאֶה בֵּית עַם וִילּוֹנוֹת הָיָה אוֹמֵר בְּכֹאֵב, שֶׁהוּא רוֹאֶה דְּפִי גִמְרָא תַלּוּיִים עַל הַחֲלוּנוֹת, שֶׁכֵּן כִּמָּה דְּפִים הָיָה אֶפְשָׁר לִלְמַד בְּזְמַן שֶׁהִשְׁקִיעוּ כְּדִי לְקַבֵּל אֶת הַכֶּסֶף שֶׁבּוֹ קָנוּ אֶת הַוִּילּוֹנוֹת (הַצַּדִּיק רַבִּי שְׁלֹמֶה עֲמוּד כֹּב, אֶחָד בְּדוּרוֹ עֲמוּד 123, דִּרְכָּה שֶׁל תּוֹרָה חֵלֶק א עֲמוּד עח).

לְדַגְמָא, אִם הַשְׁקָעַת בְּוִילּוֹנוֹת בְּבֵית שְׁלֶךְ בְּשׁוֹי מֵאָה דּוּלָר, וְכִדִּי לְהַשִּׁיג מֵאָה דּוּלָר עֲבֻדָּת עֶשֶׂר שָׁעוֹת. צֶא וְחִשֵּׁב כִּמָּה דְּפִי גִמְרָא הָיִיתָ מְסַפִּיק לִלְמַד בְּעֶשֶׂר שָׁעוֹת? מִיִּנְיָמוֹם עֲשָׂרָה דְּפִים. אִם כֵּן יוֹצֵא שֶׁהַחֲלוּנוֹת שְׁלֶךְ מְכַסִּים בְּעֲשָׂרָה דְּפִי גִמְרָא, זֶה לֹא וִילּוֹן! זֶה כִּמוֹ שֶׁאַתָּה לוֹקַח דְּפִי גִמְרָא וּמְכַסֶּה אֶת הַחֲלוּנוֹת.

בְּאַמְרִיקָה אוֹמְרִים "טִיִּים אִיז מְנִי" - הַזְמַן שׁוֹה כֶּסֶף. הַחֲפֶץ חַיִּים הָיָה אוֹמֵר: "טִיִּים אִיז תּוֹרָה", וְאִם אַתָּה מְבַזְּזֵה אֶת הַכֶּסֶף שְׁלֶךְ עַל וִילּוֹן אִז זֶה עַל חֲשֻׁבוֹן לַמוֹד הַתּוֹרָה.

יוֹם אֶחָד שֶׁאַלָּה אוֹתוֹ אֲשַׁתּוֹ שֶׁל הַחֲפֶץ חַיִּים: "לָמָּה לְרַבִּי חַיִּים עוֹזֵר יֵשׁ וִילּוֹנוֹת בְּבֵית?" רַבִּי חַיִּים עוֹזֵר הָיָה גְּדוֹל הַדּוֹר, מְכַל הָעוֹלָם הָיוּ בָּאִים לִשְׁמַע מִמֶּנּוּ תּוֹרָה. עָנָה לָהּ הַחֲפֶץ חַיִּים: "רַבִּי חַיִּים עוֹזֵר הוּא גְּדוֹל הַדּוֹר, וּבְגְדוֹל הַדּוֹר יֵשׁ דִּין שֶׁל 'גְּדֻלָּהּ מִשָּׁל אֲחִיו' (רש"י תַעֲנִית דף כ"א ע"א ד"ה מלך), הוּא צָרִיךְ בֵּית מְכַבֵּד כִּמוֹ מֶלֶךְ, מֵאֵן מַלְכִּי? רַבֵּנּוּ! מִי הֵם הַמְּלָכִים הָאֲמִתִּיִּים? תַּלְמִידֵי חֲכָמִים גְּדוּלֵי הַדּוֹר, אֲבָל אֲנִי יְהוּדִי פָּשׁוּט, מִי אֲנִי בְּכָלֵל, אֲנִי לֹא יָכוֹל לְהַרְשׁוֹת לְעַצְמִי שִׁיְהִיו דְּפִי גִמְרָא עַל הַחֲלוּנוֹת כְּדִי לְכַסּוֹת אֶת הַשֶּׁמֶשׁ" (הַצַּדִּיק רַבִּי שְׁלֹמֶה עֲמוּד כג אוֹת ט).



שְׁלִיטַת הַגּוֹיִם עַל יִשְׂרָאֵל

חֲשִׁיבוֹת הַתּוֹרָה

וְאִם נִרְדַּ לְעֲמָקָם שֶׁל דְּבָרֵי הַחֹפֶץ חַיִּים נִרְאָה, שֶׁכָּאֲשֶׁר אָדָם עוֹבֵד כְּדִי לְהַשִּׁיג כֶּסֶף הוּא מַאֲבֵד אֶת הַחַיִּים שֶׁלוֹ, אֶת הַזְמַן שֶׁלוֹ, אֶת הַדָּבָר הַכִּי חָשׁוּב וְקָדוֹשׁ בִּיְהוּדוּת שְׁזָה הַחַיִּים. וְאֵת לְמוֹד הַתּוֹרָה שֶׁיְכוֹל לְאַסֹּף וְלִיצֵק בְּתוֹךְ הַחַיִּים הָאֵלּוּ. וְכָבֵד אֲמָרוּ חֲזוֹ"ל (מְשַׁלִּי ח, יא וּמוֹעֵד קָטָן דף ט ע"ב) עַל לְמוֹד הַתּוֹרָה, שֶׁכָּל חֹפֶצִי הָעוֹלָם לֹא יִשּׁוּוּ אֶפְלוּ לְדָבָר אֶחָד מִהַתּוֹרָה.

לְדַגְמָא לֹא עָלִינוּ וְלֹא עַל כָּל בֵּית יִשְׂרָאֵל, אָדָם שֶׁיֵּשׁ לוֹ שֶׁרָפָה בְּבֵית בְּשֶׁבֶת, הַבֵּית שֶׁוְהָ עֲשָׂרָה מְלִיּוֹן דּוֹלָר, וּבְתוֹכּוֹ יֵשׁ יִהְלּוּמִים וְתַכְשִׁיטִים הַכֵּל, וְאֵין לוֹ בְּטוֹחַ, עַל פִּי הַהֶלְכָה אֲסוּר אֶפְלוּ לוֹמַר לְגוֹי בְּמִפְרָשׁ שֶׁיִּכְבֶּה אֶת הָאֵשׁ בְּמִדָּה וְאֵין חֶשֶׁשׁ שֶׁיִּנָּזְקוּ (עֵיין בְּרַמְבַּ"ם הַלְכוֹת שֶׁבֶת פָּרָק יב הַלְכָה ז וְשו"ע אוֹרַח חַיִּים סִימָן שֶׁלֹד סַעִיף כו). בְּמִלָּה אַחַת אֶפְשָׁר לְהַצִּיל עֲשָׂרָה מְלִיּוֹן דּוֹלָר, וּבְכָל זֹאת אֲסוּר! אֶפְלוּ שֶׁמְלֶאכֶת הַכֶּבּוֹי הַזֶּה הִיא רַק אֲסוּר דִּרְבָּנִי, שֶׁרַק מְלֶאכֶת כֶּבּוֹי שֶׁצָּרִיךְ לְגַחֵלִים הִיא מְדֹאֲרֵיתָא (עֵיין שו"ע אוֹרַח חַיִּים סִימָן שֶׁלֹד סַעִיף כז, וּבִמְשֻׁנָּה בְּרוּרָה סַעִיף קָטָן פד), וְכָאֵן הַפּוֹדֵה, הוּא לֹא רוֹצֵה שֶׁהַבֵּית שֶׁלוֹ וְתַכּוּלָתוֹ יִהְיֶה לְגַחֵלִים, וְזוֹ רַק אֲמִירָה לְגוֹי שֶׁהִיא אֲסוּר שְׁבוּת קָל יוֹתֵר (עֵיין עִירוּבִין דף סח ע"א) בְּכָל זֹאת אֲסוּר!



הָאֲרִיזוֹ"ל קוֹנֶה אֶתְרוּג

וּבִבְאֻמַּת הַנִּהְגָּת הַצִּדִּיקִים שֶׁלֹא הָיָה יָחַס לְמִמּוֹן בְּשֶׁבִיל לְקַיֵּם מִצְוֹת. מְסַפְרִים עַל רַבֵּנוּ יִצְחָק לּוֹרִיא הָאֲשֶׁכְּנִי - הָאֲרִיזוֹ"ל, שֶׁבְּכָל פַּעַם שֶׁהִגִּיעַ חַג סְכוּת וְהָיָה צָרִיךְ אַרְבַּעַת הַמִּינִים, שֶׁבוּעַ לִפְנֵי כֵן הָיָה הוֹלֵךְ לְסוֹחֵר אֶתְרוּגִים וְנוֹתֵן לוֹ אֲרֶנֶק עִם עֲשָׂרוֹת זְהוּבִים וְאוֹמֵר לוֹ: "תִּקַּח כֶּמֶה שֶׁאַתָּה רוֹצֵה וְתִתֵּן לִי לְבַחֵר אֶת הָאֶתְרוּג הַכִּי מִהֶדֶר" (שַׁעַר הַמִּצְוֹת פֶּרֶשׁת עֵקֶב, וּבִכְף הַחַיִּים סוֹפֵר סִימָן תִּנּוּד אוֹת מ). כָּל

פְּרִשֶׁת שְׁמוֹת

כֹּה הוּא הָעֵרִיף אֶת הַמִּצְוֹת. שָׁאֵל אוֹתִי אֶחָד, אִם כָּדָאי לַעֲשׂוֹת אֶת זֶה הַיּוֹם. אֲמַרְתִּי לוֹ: "לֹא כָדָאי, יֵשׁ סְכּוּי שֶׁהַמוֹכֵר יִקַּח אֶת הַכֹּל". בִּימֵי רַבְּנּוּ הָאֲרִיז"ל הָיוּ גַם הַמוֹכְרִים צַדִּיקִים וְנִזְהָרוּ מִגָּזֵל. אָבֵל הַיּוֹם תָּבֵא לַמוֹכֵר וְתִשָּׂאֵל אוֹתוֹ כִּמָּה לְכַתֵּב לָךְ בְּצֶ'ק, הוּא יִגִּיד לָךְ: "כִּמָּה שְׂוִיתָר!", כָּכָה זֶה, "אֶהֱב כֶּסֶף לֹא יִשְׁבַּע כֶּסֶף" (קהלת ה, ט).



כֶּסֶף בִּיחָס לַמִּצְוֹת

וְהַשְׂאֵלָה הַנִּשְׂאָלָת, הִרִי בְּאָרְנוּ שֶׁכֶּסֶף זֶה זְמַן, וְזְמַן זֶה חַיִּים, וְאִם כֵּן אֵיךְ רַבְּנּוּ הָאֲר"י מוֹצִיא כֹל כֹּה הַרְבֵּה כֶּסֶף עַל אֶתְרוּג, הִרִי צַדִּיקִים מְמוֹנֵם חֲבִיב עֲלֵיהֶם יוֹתֵר מִגּוֹפִם?

הַפֶּשֶׁט בְּזֶה פָּשוּט, שֶׁנִּכּוֹן שֶׁהַכֶּסֶף שֶׁזֶה זְמַן וְהַזְמַן שֶׁזֶה תּוֹרָה, אָבֵל בְּרָגַע שֶׁהַתּוֹרָה עֲצָמָה בָּאָה וְאוֹמְרָת: תִּשְׁקִיעַ פֹּה, הַצַּדִּיק מִשְׁקִיעַ.

וְזֹאת נִקְדַּת הַהֶבְדֵּל, בֵּין הַצַּדִּיקִים שֶׁמְמוֹנֵם חֲבִיב עֲלֵיהֶם יוֹתֵר מִגּוֹפִם לְרִשְׁעִים, שֶׁהַצַּדִּיק מוֹצִיא אֶת כֶּסְפוֹ עַל עֲנִינֵי מִצְוֹת, וּמִנְגִּיד אָדָם שֶׁלֹּא כֹל כֹּה צַדִּיק וּמְמוֹנוֹ חֲבִיב עָלָיו כְּגוֹפּוֹ, הוּא לֹא מוֹצִיא אוֹתָם גַּם עַל מִצְוֹת. כִּשֶּׁהוּא קוֹנֶה אֲרֻבַּעַת הַמֵּינִים, הוּא מְחַכֶּה חֲמֵשׁ דִּקּוֹת לַפָּנִי כְּנִיסַת הַחֵג, לַמִּצָּא אֵיזָה מוֹכֵר מִסְכֵּן שְׁנִיתִקַּע עִם הַסְּחוּרָה, שְׂתִיתֵן לוֹ אֶת כָּל הַסֵּט בַּעֲשָׂרָה שְׁקָלִים. וְהוּא מְקַבֵּל סֵט בְּהֶתָאֵם, הָאֶתְרוּג סִפֵּק לִימּוֹן, הַלּוּלָב סִפֵּק מִטָּאֵט, הַהֶדְרִים חֲלָקִים בְּגִדְרֵי הַדָּס שׁוֹטָה (עֵיין סוּכָה דף לב ע"ב), וְהָעֲרֵבוֹת כְּמוֹשׁוֹת וּשְׁחָרוֹת. אִם אֵתָּה לֹא מִשְׁקִיעַ עַל מִצְוֹת סִימָן שֶׁאֵתָּה לֹא שִׁיף לְכַת הַצַּדִּיקִים.



לָמָּה הַסּוּפֵר גָּנֵב?

וְלַעֲצָרְנוּ בַּהֲנַהֲגָה הַזֹּאת שֶׁל קִמְצָנוּת בְּמִצְוֹת, הַקְטְרוּג בְּשָׂמִים יִגְבֵּר

שְׁלִיטַת הַגּוֹיִם עַל יִשְׂרָאֵל

עַל הָאָדָם, כְּשֵׁרוֹאִים אוֹתוֹ שֶׁבִשְׁבִּיל הַתְּאוּת וְהַפְּנוּקִים שֶׁלוֹ הוּא מְשַׁקֵּיעַ, וְרַק כְּשֶׁזֶה מַגִּיעַ לְמִצּוֹת פְּתָאוֹם זֶה יָקָר לוֹ מְדִי?

הָרַב דָּוִד יוֹסֵף שְׁיִיחִיה סֵפֶר, שֶׁעֲשִׂיר אֶחָד הַזְּמִין אוֹתוֹ לַחֲנֻכַּת בֵּית גְּדוּלָּה מָאָד. הוּא הִגִּיעַ אֶל הַבֵּית שֶׁהָיָה נִרְאָה יוֹתֵר כְּמוֹ אֶרְמוֹן, מְפָאָר, שְׁלֹשִׁים חֲדָרִים, סֻלּוֹן עֲנָק וְשְׁטִיחִים יְקָרִים. הוּא נִכְנָס וְרָאָה שֶׁבֶרֶךְ ה' בְּכָל הַחֲדָרִים יֵשׁ מְזוּזוֹת, הָעֲשִׂיר הֵזֶה לֹא הָיָה כָּל כֵּן חֲרָדִי, וְרָצָה לְהַחֲמִיא לוֹ עַל הַמְּזוּזוֹת. הוּא נִגַּשׁ אֵלָיו וְאָמַר לוֹ: "כָּל הַכְּבוֹד לָךְ שֶׁשָּׁמַתְּ מְזוּזוֹת בְּכָל הַחֲדָרִים, אֲשֶׁרִיד!". הָעֲשִׂיר אָמַר לוֹ: "כֵּן, הִשְׁקַעְתִּי גַם בְּמְזוּזוֹת אֲבָל הֵן עָלוּ יָקָר, כָּל מְזוּזָה מֵאָה דוּלָר, אֲנִי חוֹשֵׁב שֶׁהַסּוּפֵר הֵזֶה גָּנָב, לָמָּה כָּמָּה עוֹלָה חֲתִיכַת עוֹר קִטְנָה עִם כָּמָּה אוֹתִיּוֹת שְׁכוּתָבִים בְּדִיו?".

הָיָה צָרִיד לַעֲנוֹת לְכִסִּיל כְּאוֹלָתוֹ...

כְּשֶׁנִּכְנְסוּ לַמִּטְבָּח הוּא מֵרָאָה לָרַב דָּוִד, אֵיזָה אַרְוֹנוֹת מְטָבַח מִיְּחָדִים הוּא קָנָה, וְהוּא מְסַפֵּר לוֹ: "הָאֲרֹנוֹת הִלְלוּ הֵם מַעַץ דְּבִדְבָן קִלְאָסִי, שֶׁהִשְׁקוּ אוֹתוֹ בְּמֵי תְּהוֹם בְּכָלִי חָרֵס בִּשְׁעוֹת הַחֲשֻׁכָּה, כְּדִי שֶׁיִּגְדֵּל וַיִּפְרַח בְּצוּרָה מִיְּחָדָת. הֵם הִזְמִנּוּ בְּמִיְּחָד מֵאִיטָלְיָה, הָעֲטוּרִים בְּדִלְתוֹת הָאֲרֹנוֹת נַעֲשׂוּ עַל יְדֵי מַעֲצָב מִיְּחָד בִּיצוֹר אִישִׁי". "כָּמָּה עָלוּ הָאֲרֹנוֹת?" - שָׁאַל הָרַב, הָעֲשִׂיר הִתְרַבֵּר: "רַק עַל אַרְוֹנוֹת הַמִּטְבָּח שֶׁלַּמְתִּי מֵאָה אֶלֶף דוּלָר עַל כָּל צֵד". "אֲנִי חוֹשֵׁב שֶׁהַנֶּגֶר שֶׁקִּנִּית מִמֶּנּוּ הוּא גָּנָב" - אוֹמֵר לוֹ הָרַב, "מָה זֶה לְקַחַת עֲצִים קֶצֶת לְשִׁיף וּלְעֶצֶב, וּלְבַקֵּשׁ עֲלֵיהֶם מֵאָה אֶלֶף דוּלָר?", הָעֲשִׂיר נִפְגַּע: "לֹא כְּבוֹד הָרַב, מָה פְּתָאוֹם, אֵתָּה יוֹדֵעַ אֵיזוֹ עֲבוּדָה זֹאת? עַד שֶׁהָעֵץ גָּדֵל, עַד שֶׁמְכִינִים אוֹתוֹ לְעֶצֶב, כָּל קָשׁוּט וְקָשׁוּט עוֹבְדִים עָלָיו, זֶה עֲבוּדַת יָד". הָעֲשִׂיר הִתְחִיל לַעֲשׂוֹת לָרַב שְׁעוֹר שְׁלֵם בְּתוֹרַת הָעֵץ, וְאִידֵךְ צָרִיד לְדוֹן אוֹתָם לְכָף זְכוּת עַל הַמְּחִיר שֶׁלְקָחוּ לוֹ עַל הָאֲרֹנוֹת. אָמַר לוֹ הָרַב דָּוִד: "אֵתָּה יוֹדֵעַ כָּמָּה צָרִיד לְטָרֵחַ בִּשְׁבִּיל לְכַתֵּב מְזוּזָה?",

פְּרִשְׁת שְׁמוֹת

זוּ יוֹתֵר קָשָׁה מִסֹּפֶר תּוֹרָה, שְׁאַפְּלוּ שִׁסְפֹּר תּוֹרָה יוֹתֵר גָּדוֹל, בְּמִזְוֶזָה טָעוֹת אַחַת יְכוּלָה לִפְסֹל אֶת כָּל הַמִּזְוֶזָה לֹלָא אִפְשָׁרוֹת תִּקּוּן (עֵיין שו"ע יורה דעה הלכות מזוזה סימן רפח סעיף ג). וְצָרִיךְ לִכְתֹּב אֶת הַמִּזְוֶזָה בְּקִדּוּשָׁה וְטִהָרָה בְּלִי לְהַסִּיחַ דַּעַת וּבְלִי טָעִיּוֹת, כְּמָה שְׁנִיִּים הוּא צָרִיךְ לִלְמַד וּלְהַתְמַחוֹת. לְמָה אִמְרַת שֶׁהַסּוֹפֵר גָּנֵב, וְהַנֶּגֶר לֹא גָנֵב?.

מָה לַעֲשׂוֹת, יֵשׁ אֲנָשִׁים שֶׁזֶה הָעֶרֶךְ שֶׁלָּהֶם לְתוֹרָה וּמִצְוֹת. וְזֶה מָה שֶׁמְבַדִּיל אוֹתָם מֵאוֹתָם הַצְּדִיקִים, שְׁאַפְּלוּ שִׁמְמוֹנָם חֲבִיב עֲלֵיהֶם יוֹתֵר מִגּוֹפָם, הֵם מוֹצִיאִים בְּשִׁפְעַ לְצָרָה מִצְוֹת.



חֲשִׁיבוֹת הַזְּמַן

וּמִכָּל מְקוֹם עָלִינוּ לִלְמַד אֶת הַחֲשִׁיבוֹת וְהָעֶרֶךְ, לְזֶמֶן שֶׁלָּנוּ, וּלְמָמוֹן שֶׁלֹּא לְבִזְזוֹ סָתָם. וְהָרַעְיוֹן הַזֶּה מֵתָאִים וּמִתְחַפֵּר עִם הָרַעְיוֹן הָרִאשׁוֹנִי שְׁאַמְרָנוּ, שֶׁכָּל מִדָּה שֶׁמִּתְקַנֶּת אֶצֶל הַיְּהוּדִים אֵין לְגוֹיִם שְׁלִיטָה עַל הַיְּהוּדִים בְּעֶנְיָן זֶה, וּמִמִּילָא אִם נִקְדַּשׁ אֶת הַזְּמַן שֶׁלָּנוּ, וְנִדְעַ אֵיךְ לִיעֵל אֶת הַזְּמַן שֶׁלָּנוּ לְדַבְּרֵי תּוֹרָה וּמִצְוֹת, גַּם הַגּוֹיִם וְשֶׁאֵר עַנְיָנֵי הָעוֹלָם לֹא יִבְזְזוּ לָנוּ אֶת הַזְּמַן. וְכִמוּ שְׁאַמְרוּ חֲז"ל (אבוֹת פֶּרֶק ג' מִשְׁנָה ה') כָּל הַמְּקַבֵּל עָלָיו עַל תּוֹרָה מַעֲבִירִים מִמֶּנּוּ עַל מַלְכוּת וְעַל דֶּרֶךְ אֲרָץ. אִם אֵתָּה מְקַדֵּשׁ אֶת הַזְּמַן שֶׁלָּהּ וּמִמִּילָא אוֹתוֹ בְּתוֹרָה וּמִצְוֹת, כָּל הָעוֹלָם מְשַׁפֵּעַ מִהִנְהַגְתָּהּ, וּבִנְקֻדָּה הַזֹּאת לֹא מַצְלִיחִים לְהַזִּיק לָּהּ.

מִמִּילָא לֹא תִצְטָרֵךְ לַעֲמֹד בְּתוֹר, וּלְטַפֵּל בְּעַנְיָנֵי אֲרִבּוֹנָה, אוֹ טַפַּת חֶלֶב, אוֹ מַחֲלוֹת וְלֹא כָּלוּם, הַקְּדוּשׁ בְּרוּךְ הוּא יָחוּס עַל הַזְּמַן שֶׁלָּהּ, כְּמוֹ שְׁאַתָּה חָס עַל זְמַנְךָ. הָרַעְיוֹן הַזֶּה נִכְלָל בְּדַבְּרֵי רַבִּי נְחוּנְיָא שְׁאַמֵּר (אבוֹת דְּרַבִּי נְתָן פֶּרֶק ו'), כָּל הַנּוֹתֵן דְּבַרֵּי תּוֹרָה עַל לְבוֹ, מַעֲבִירִין מִמֶּנּוּ הִרְהוּרֵי חֶרֶב, וְהִרְהוּרֵי רָעֵב, וְהִרְהוּרֵי זָנוּת,

שְׁלִיטַת הַגּוֹיִם עַל יִשְׂרָאֵל

וְהָרְהוּרֵי שְׁטוּת, וְהָרְהוּרֵי יֵצֶר הָרָע, וְהָרְהוּרֵי דְבָרִים בְּטָלִים,
וְהָרְהוּרֵי עַל בָּשָׂר וָדָם.



פְּתִיחַת הַסְּפָרִים שֶׁל רַבִּי מֹשֶׁה פִּינְשֵׁיטִין

סִפְּרוּ עַל רַבִּי מֹשֶׁה פִּינְשֵׁיטִין זַ"ל, שֶׁבְּכָל פַּעַם שֶׁהָיוּ מְבִיאִים לוֹ
סֵפֶר הָיָה פּוֹתַח בְּדִיוק בַּמָּקוֹם שֶׁצָּרִיךְ. בְּהִתְחַלָּה חָשְׁבוּ שֶׁכַּנְרָאָה
בְּגִלְלִל שֶׁהוּא לוֹמֵד הָרֵבָה בַּסְּפָרִים הָאֵלּוּ, הוּא מְשַׁעַר אֶת כַּמוֹת
הַדְּפִים בְּכָל פַּעַם שֶׁפּוֹתַח. יוֹם אֶחָד הֵבִיאוּ לוֹ סֵפֶר חֲדָשׁ וְהוּא
רָצָה לְבַדֵּק אֵיזָה נּוֹשֵׂא שְׂכָתוֹב בּוֹ, וְשׁוֹב, פָּתַח בְּדִיוק בְּאוֹתוֹ
עָמוּד. כָּלֵם רָאוּ אֶת הַסִּיעָצָא דְשִׁמְיָא שָׁלוּ, וְאֵיךְ מְשַׁמֵּם חֲסִים לוֹ
אֶפְלוּ עַל זְמַן הַחֲפוּשׁ בַּפְּתִיחַת הַסֵּפֶר.

הַקְדוּשׁ בְּרוּךְ הוּא יִזְכֶּה אוֹתָנוּ לְמַלְאוֹת וּלְקַדְשׁ אֶת הַזְּמַן שְׁלָנוּ,
לְהִיּוֹת אוֹר גַּם לְעַם יִשְׂרָאֵל, לְקַרֵּב אֶת אַחֲיֵינוּ הַטּוֹעִים, וְגַם לַגּוֹיִם,
וְנִזְכֶּה לְתַקֵּן עוֹלָם בְּמַלְכוּת שְׁדֵי אֱמֶן כֵּן יְהִי רָצוֹן.

